

Шкарупа Олена Василівна,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування,
Сумський державний університет (м. Суми, Україна);

Бурич Іван Васильович,
здобувач кафедри економіки та бізнес-адміністрування,
Сумський державний університет (м. Суми, Україна)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ПОРТФЕЛЕМ ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНИХ БІЗНЕСІВ РЕГІОНУ

У статті досліджено перспективи формування та управління бізнес-портфелем екологічно орієнтованих бізнес-проектів для створення нових видів кластерів на основі можливостей виробництва екологічних товарів і послуг у регіоні. Враховуючи напрямки стратегічного регіонального розвитку України, авторами зроблені висновки про необхідність формування єдиного інструментарію, який би сприяв охопленню й акумулюванню результатів діяльності різних інноваційних структур і бізнесу в цілому в регіоні. У рамках цього дослідження розглянуто теоретико-методологічні та управлінські засади формування бізнес-портфеля екологічно орієнтованих проектів у системі управління регіоном.

Ключові слова: бізнес-портфель, стратегія, інновації, кластер, економічні інструменти, зелена економіка.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Загальним сучасним еколого-економічним напрямком розвитку регіону в цілому та окремих підприємств є ресурсозбереження і екологоорієнтованість. У сучасних умовах господарювання екологічна орієнтованість може розглядатися з різних точок зору, зокрема, екологічна орієнтованість технологій і проектів, екологічна орієнтованість управлінської та зовнішньоекономічної діяльності тощо. Усі вони в умовах сучасних тенденцій розвитку інноваційної та інвестиційної діяльності потребують стратегічно виважених управлінських рішень.

Соціально-економічні проблеми, з якими зіштовхнулася Україна, свідчать про гостру необхідність удосконалення системи управління екологобезпечним регіональним розвитком. Необхідність переорієнтації підприємств на нові ринки, трансформація виробничо-технологічної структури підприємств, формування принципово нових видів діяльності вимагають від управлінського сектору прийняття виважених та адекватних рішень. Разом із тим усвідомлення важливості вирішення існуючих екологічних проблем та недопущення нових, пошук та впровадження екологоорієнтованих проектів та ресурсозберігаючих технологій, які б зумовили новий рівень розвитку регіону свідчить про необхідність урахування екологічних аспектів в економічній політиці.

Успішна реалізація зазначеного обов'язково передбачає проведення соціо-еколого-економічного моніторингу всіх сфер та видів діяльності в регіоні з метою виявлення найбільш перспективних видів діяльності та сфер бізнесу або тих, що потребують удосконалення з точки зору розвитку сучасного ринку. Ефективний розвиток регіону залежить від правильно визначеної місії, брэнда та подальшого формування іміджу регіону і потребує значних зусиль із залучення інвестицій. Умови й темпи інноваційної та інвестиційної діяльності регіону істотно залежать від нового визначення його

стратегії, ключових видів діяльності, тобто від оптимального формування бізнес-портфеля регіону, адекватного сучасним умовам господарювання.

Треба зазначити, що сьогодні в Україні стратегічне планування вже отримало належну оцінку, керівники визнають важливу роль професійного управління бізнес-портфелями, починаючи з визначення стратегії розвитку й закінчуючи реалізацією окремих проектів [18]. Проте нагальною необхідністю є чітка відповідність портфеля бізнесів загальній стратегії розвитку регіону. Формування прямих зв'язків між стратегією та множиною бізнес-проектів дозволило б отримати від них максимальний еколого-економічний та соціо-економічний ефект і створити конкурентні засади оптимального розвитку екологоорієнтованих видів діяльності, що прискорило б перетворення стратегії сталого розвитку регіону в життя.

Водночас у такій багатоаспектній проблемі ще залишаються недостатньо висвітленими питання стосовно оцінювання видів діяльності підприємств та проектів за критеріями екологічної безпеки відповідно до реалізації концепції сталого розвитку. Це підштовхує до формування системи економіко-організаційних інструментів оцінки діяльності підприємств та окремих бізнес-проектів з метою підвищення обґрунтованості й ефективності прийняття управлінських рішень, тому ці питання потребують подальшого наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи формування портфеля бізнесів підприємств глибоко досліджені у працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Головним чином проблеми бізнес-портфеля розглядаються в контексті формування стратегії підприємства, стратегічного менеджменту та маркетингу. Їх досліджували такі вчені та дослідники, як: І. Ансофф [2], Г. Бірман [4], П. Дойль [7], Б. Карлоф [7], С. Майєрс [9], Г. Мінцберг [10], С. Оборська [11], У. Шарп [17] та багато інших.

Ці вчені зробили вагомий внесок в економічну теорію і методологію формування інвестиційно-інноваційної стратегії підприємств, але не розкрили теоретичних та науково-методичних положень, властивих макроекономічному рівню формування бізнес-портфеля.

Невирішені питання, що є частиною загальної проблеми. Саме недостатній рівень теоретичного розроблення й обґрунтування питань забезпечення екологічної безпеки інвестиційно-інноваційних процесів на регіональному рівні та потреби практики екологічно безпечного господарювання зумовлюють актуальність і науково-практичне значення цього дослідження. Наразі не існує сформованої бази даних у цілому та бізнес-портфеля регіону зокрема в системі управління регіоном.

У зв'язку з цим виникає потреба в удосконаленні існуючих та розробленні нових методичних підходів до формування портфеля екологічно орієнтованих бізнесів (та нових інноваційно-інвестиційних проектів) на рівні регіону з подальшим їх оцінюванням і визначенням екологічного й соціально-економічного ефекту, який отримає кожен із його учасників (підприємство, регіон, споживачі та ін.).

Метою статті є розгляд теоретико-методологічних засад формування й управління портфелем екологічно орієнтованих бізнесів у регіоні.

Основний матеріал. Постановою КМ України №385 від 6 серпня 2014 р. затверджено основні положення щодо формування стратегічного бачення, місії й мети регіонального розвитку. Зокрема, стратегічною метою реалізації державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів України з метою забезпечення соціальної та економічної єдності держави, підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, активізації економічної діяльності, підвищення рівня

життя населення, дотримання гарантованих державою соціальних та інших стандартів для кожного громадянина незалежно від місця проживання [1].

На наш погляд, стратегічне бачення регіонального розвитку в цілому полягає у вирішенні існуючих соціо-еколого-економічних проблем шляхом використання внутрішніх та зовнішніх можливостей і пріоритетів регіону. Основною метою стратегічного спрямування державної регіональної політики є [1]:

- розвиток та єдність, орієнтовані на людину;
- досягнення економічного зростання регіонів шляхом використання власного потенціалу й реалізації ефективної державної регіональної політики і, як наслідок, підвищення рівня життя населення;
- інтеграція регіонального економічного, інформаційного, освітнього, культурного простору до загальноукраїнського простору, в якому особа має змогу для самореалізації та підвищення якості життя незалежно від місця проживання.

Такі цілі можливо реалізувати за умови комплексного підходу, формування належної системи дотримання узгодженості цілей у системі «влада-бізнес-суспільство» та стійкої участі громадськості у процесі відбору проектів розвитку регіону (рис. 1).

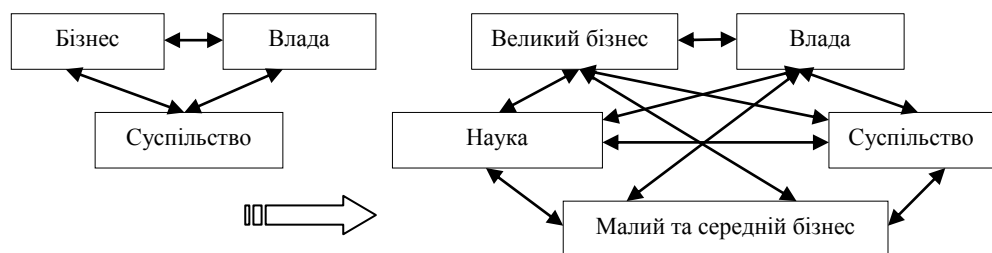

Рисунок 1 – Еволюційна трансформація системи «влада-бізнес-суспільство» в контексті нового стратегічного бачення регіону

Бізнес за своєю суттю – система багатогранна й багатовимірна. Дмитрієв І.А. та Катасонова І.А. виділяють основні види функціонування бізнесу: виробничий (виробництво товарів, виконання робіт, надання послуг), комерційний і фінансовий бізнес [6]. У будь-якій сфері бізнесу безумовною базою і «точкою опори» як для бізнесу, так і для влади є суспільство. Для успішної реалізації запланованої стратегії розвитку доцільно було б змінити схему відносин і сформуванню новий системний підхід між основними суспільними групами з приводу соціально-економічного розвитку регіону. Такий підхід підвищив би ефективність використання матеріальних і нематеріальних ресурсів регіону і більш справедливий розподіл інвестицій, вигод і втрат у ситуації, що визначається сьогодні підвищеним рівнем невизначеності. Суть відносин у системі «влада-бізнес-суспільство»: усі суб'єкти активно взаємодіють між собою на основі різних форматів (від кооперації до підпорядкування), але основою системи є розвиток малого та середнього бізнесу, що створить умови для реалізації запланованої державою стратегії.

Далі, у [1], зазначається, що процес формування та реалізації державної політики регіонального розвитку повинен базуватися на таких засадах:

- запровадження системи постійного моніторингу, аналізу й оцінки екзогенних

Розділ 5 Екологічний маркетинг та менеджмент

(зовнішніх) та ендогенних (внутрішніх) факторів впливу на регіональний розвиток;

– формування джерел фінансування проєктів регіонального розвитку на середньостроковій основі;

– запровадження механізму сильної та гнучкої координації всіх суб'єктів державної регіональної політики у процесі її формування та реалізації, взаємоузгодження регіональної політики із політикою розвитку окремих галузей та сфер діяльності.

Зауважимо, що держава спрямовує зусилля на фінансування регіональної політики, узгоджуючи пріоритети розвитку, і закликає концентруватися на ключових проєктах, що забезпечують удосконалення інноваційної інфраструктури для економічного зростання, створення умов для розвитку приватного сектору та доступу населення до послуг. При цьому перевага віддається питанням концентрації фінансових ресурсів на основних завданнях, які матимуть системний та довгостроковий вплив на розвиток регіонів та національної економіки в цілому.

Аналіз літератури дозволив зробити висновки, що у регіонах України існують проблеми розвитку інноваційних структур, а саме: інституційні, структурні й функціональні. Автор [5] глибоко досліджує функції, завдання й методи з удосконалення інноваційної інфраструктури в Україні, систематизує й аналізує організаційні форми інноваційної інфраструктури України (табл. 1).

Таблиця 1 – Інноваційна інфраструктура України [5]

Складові підсистеми	Організаційні форми	Кількість
Виробничо-технологічна	Бізнес-інкубатори	95
	Бізнес-парки	25
	Інноваційно-технологічні кластери	25
	Структурні підрозділи з надання початкової допомоги з підготовки і впровадження інновацій	20
	Виробничо-інноваційно-інвестиційні комплекси	10
	Науково-дослідний центр інноваційного розвитку	1
Кадрова	Спеціалізовані центри підвищення кваліфікації	27
Фінансова	Підрозділи некомерційного партнерства	25
	Небанківські фінансово-кредитні установи	2
	Венчурний фонд	1
Інформаційно-маркетингова	Центри трансферу технологій	50
	Підрозділи з питань інтелектуальної власності	45
	Демонстраційні центри	20
	Центри науково-технічної та економічної інформації	14
	Регіональні контактні пункти із співпраці з іншими країнами у сфері науки й технологій	10

З огляду на вищезазначені положення щодо формування стратегічного бачення регіонального розвитку стає очевидною необхідність формування єдиного інструментарію, що дозволив би регіональній владі керувати цим процесом, що в цілому сприяло б охопленню та акумулюванню результатів діяльності різних інноваційних структур та бізнесу в цілому. У межах цього дослідження ми розглядаємо теоретико-методологічні та управлінські засади формування портфеля екологічно орієнтованих бізнесів та проєктів у системі управління регіоном. Це об'єктивно

впливає з того факту, що кожен регіон має свої переваги й передумови розвитку, які сьогодні потребують перегляду та урахування.

Раніше у праці [14] авторами було детально викладено теоретико-прикладні аспекти формування іміджу Сумської області як екологічно орієнтованого регіону, тобто як виробничо-освітньо-територіального комплексу з генерації, виробництва, реалізації та обслуговування товарів і послуг екологічного спрямування. Базуючись на існуючих наукових розробках, авторами запропоновано сформулювати бачення Сумщини як Всеукраїнського центру екологічних інновацій та «зеленої» економіки, що повинно бути відображено у Стратегії розвитку Сумщини до 2020 року. Тому, на нашу думку, формування портфеля екологічно орієнтованих бізнесів у регіоні набуває актуальності та є значущим фактором виконання Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року.

Сутність інноваційно-інвестиційної діяльності регіону для розвитку сфери товарів та послуг екологічного спрямування (або екологічних товарів та послуг) можливо подати так: інноваційна активність як необхідність еколого-економічної безпеки – для регіону; екологічні інновації, втілені у виробничий процес підприємства, – як гарантія конкурентоспроможності та безпеки бізнесу – для підприємств; втілення екологічно орієнтованої наукової ідеї та її реалізація – як апробація результатів діяльності науковців.

На наш погляд, портфель екологічно орієнтованого бізнесу – це сукупність стратегічних бізнес-груп, окремих бізнесів або проектів, насамперед інноваційних, що існують у рамках однієї стратегії розвитку регіону (стратегії сталого розвитку та «зеленої» економіки) і націлені на досягнення соціо-еколого-економічних результатів. Першочергове завдання кожного підприємства, що виробляє екологічні товари або займається наданням екологічних послуг (чи споріднені з такими видами діяльності), – створити оптимальний бізнес-портфель, що максимально поєднується з перевагами підприємства і водночас є перспективним напрямком у підвищенні інвестиційної привабливості регіону та виходу на нові ринки.

Наявність бізнес-портфеля екологічних товарів / послуг та екологічних проектів у регіоні потрібно розглядати як фактор його стійкості, адже він виконує цільову функцію центру відтворення інвестиційних процесів у регіоні. Портфель бізнесів інноваційних екологічних проектів є інтегративним чинником, що об'єднує вивчення екологічно орієнтованих інноваційних процесів, технологій, процесів створення продукту, способів організації роботи й фінансування.

Згідно з [2; 6] портфельний аналіз – це найважливіший стратегічний елемент бізнесу. Він являє собою метод, за допомогою якого стратегічні бізнес-одиночки аналізуються в сукупності, що дозволяє виявити ключові напрями діяльності, що визначають місію підприємства. Базуючись на класичному розумінні категорії «портфельний аналіз», зауважимо, що він сприяє формуванню чіткого уявлення про сферу соціально-економічної спрямованості регіону, діяльності основних компаній регіону та взаємозв'язки окремих частин бізнесу між собою і між іншими суб'єктами регіону, представляючи його з точки зору екологічної політики як єдине ціле.

За допомогою формування портфеля екологічно орієнтованих бізнесів можна виявити й оцінити ступінь екологічної безпеки господарської діяльності окремих підприємств, визначити найбільш перспективні напрями альтернативних проектів, що претендують на інвестиційну підтримку та фінансування з боку владних структур.

Розділ 5 Екологічний маркетинг та менеджмент

Портфельний аналіз також дає можливість оцінити відносну привабливість ринку екологічних товарів та послуг і конкурентоспроможність підприємств на кожному з них, мотивувати розвиток екологобезпечних виробництв та впровадження енергозберігаючих технологій. Вважаємо, що портфель екологічно орієнтованих бізнесів регіону повинен бути збалансованим, тобто забезпечений раціональний зв'язок підприємств малого та середнього бізнесу, їх проектів та продуктів, що відчувають потребу в залученні капіталу для зростання, з тими суб'єктами, які можуть стати інвесторами (рис. 2).

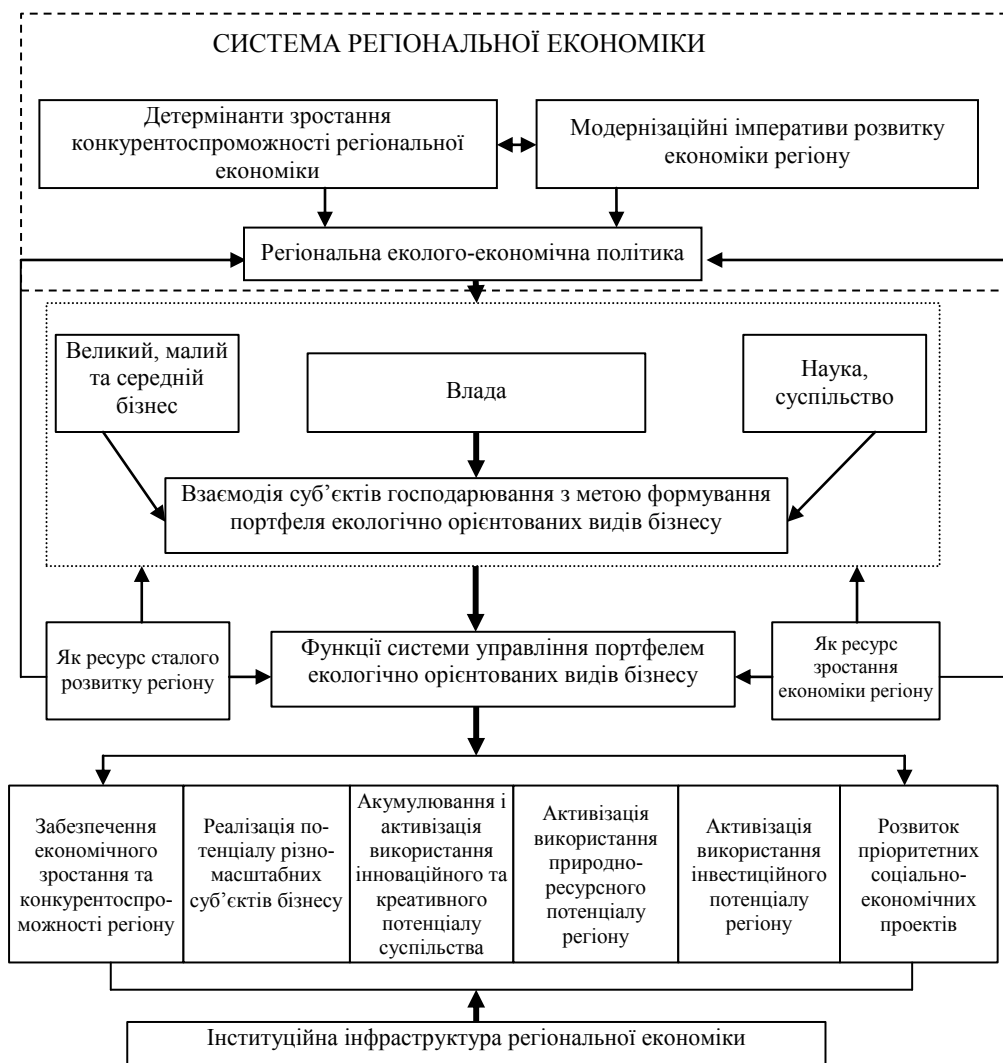

Рисунок 2 – Функції системи управління портфелем екологічно орієнтованих видів бізнесу, (удосконалено авторами на основі [5])

За допомогою портфельного аналізу можуть бути збалансовані такі найважливіші фактори бізнесу, як еколого-економічний ризик, регулювання надходження коштів, відшкодування еколого-економічних збитків, відновлення і відтворення нових видів бізнесу.

Обґрунтування і формування портфеля екологічно орієнтованих інноваційних проектів у регіоні в умовах сучасної еколого-економічної кризи сприятиме розвитку екологічних послуг, таких, як послуги екологічного менеджменту, консалтингу, маркетингу, реінжинірингу, страхування, маркування та сертифікації продукції, екологічної освіти, екологічного моніторингу, екологічної діагностики, екологічного лізингу та інших.

Основними аргументами, що підтверджують необхідність формування портфеля екологічно орієнтованих видів бізнесу для удосконалення управління регіоном для сталого розвитку, є: можливість більш широкого застосування наукових продуктів, що підвищить прибутковість науково-освітнього сектору; стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в регіоні; підвищення незалежності регіону від соціально-економічної ситуації за його межами; розвиток сильних позицій регіону та використання наявного природно-ресурсного потенціалу; позитивний вплив екологоорієнтованих проектів на конкурентне середовище регіону; нові механізми та форми взаємодії в системі «влада-бізнес-суспільство».

Виробництво та споживання екологічних товарів /послуг, що є актуальним для будь-якого рівня розвитку суспільства, сприяє не лише поліпшенню якості життя людини, а й збереженню цивілізації на планеті для майбутніх поколінь.

Розвиток системи управління бізнес-портфелем з урахуванням фактора екологічної безпеки як окремого підприємства, так і регіону в цілому може сприяти вирішенню соціально-економічних проблем, у тому числі проблем працевлаштування, якості життя, прибутковості проектів, розвитку екологічно спрямованих виробництв, посиленню експортного потенціалу, поліпшенню іміджу України як виробника і експортера органічної продукції.

Економічні аспекти такого управління бізнес-портфелем повинні формуватися згідно з цілями сталого розвитку регіону. Для вдосконалення цього процесу в Україні необхідно врахувати напрямки:

- активного розвитку сталого розвитку регіону на основі відтворювальної економіки. Головні принципи – зниження кількості використання ресурсів, повторне використання та інтенсифікація ресурсів за рахунок використання нових еколого-орієнтованих технологій виробництва, економії ресурсів;

- належного інституційного забезпечення;

- удосконалення і посилення позицій використання еколого-економічного інструментарію при прийнятті рішень, зокрема індивідуально для окремих виробництв і бізнес-проектів. Головним засобом реалізації цілей екологічного управління бізнес-портфелем підприємства є екологічна політика регіону. У поточній ситуації еколого-економічний інструментарій використовується, але здебільшого відіграє адміністративну роль і мотиваційно не впливає на підвищення активності впровадження екологічних проектів;

- збільшення вкладень у наукові екологоорієнтовані дослідження з урахуванням нових завдань і цілей щодо реалізації стратегії сталого розвитку регіону в цілому. Для надання товарам і послугам конкурентних переваг підприємства часто об'єднують свої зусилля між собою і з науково-дослідними установами і формують кластери.

Еволюція кластерів в Україні має досить недавню історію, що вимагає вдосконалення механізму державної підтримки та методик визначення ефективності

роботи кластерних формувань. Вирішення економічних проблем екологічного управління бізнес-портфелем підприємства у рамках кластера на основі принципів сталого розвитку можливе за рахунок:

- збільшення та підвищення попиту і зацікавленості населення у виробництві екологічно чистих товарів / послуг;
- забезпечення сировиною для виробництва альтернативних джерел енергії, зокрема біопалива;
- впровадження системи екологічного менеджменту, який є складним і динамічним процесом і стосується економічних, виробничих, соціальних, психологічних, освітніх та інших аспектів діяльності як окремих підприємств і корпорацій, так і регіонів України;
- формування мотиваційного інструментарію щодо розвитку екологічно орієнтованих проектів на підприємствах із подальшим формуванням найбільш перспективних напрямків розвитку;
- підвищення ефективності фінансування і використання внутрішніх і зовнішніх інвестицій, отримання коштів у рамках державних і регіональних цільових екологічних програм, програм соціально-економічного розвитку регіону.

На нашу думку, необхідним є виділення принципів, за якими має бути сформовано економічний механізм управління портфелем екологічно орієнтованих бізнесів у регіоні, що дозволить більш глибоко дослідити і виділити найбільш проблемні його елементи й адаптувати його до особливостей регіонального управління.

Ці елементи є невід'ємною складовою всієї соціо-еколого-економічної системи регіону, яка повинна розвиватися на основі концепції сталого розвитку. Це дозволить сформувати більш релевантну структуру управління, виявити зв'язки, які існують між складовими цієї системи, та відобразити взаємодію всіх підсистем і механізму в цілому на всіх рівнях управління регіоном. Принципи побудови і функціонування системи управління портфелем екологічно орієнтованих бізнесів у регіоні повинні задовольняти сучасні економічні вимоги та забезпечувати формування відповідної системи якості.

На наш погляд, ці принципи є основними правилами і положеннями, які повинні визначити напрямки побудови й функціонування системи управління портфелем екологічно орієнтованих бізнесів у регіоні і яких необхідно дотримуватися в управлінській діяльності.

Виходячи з існуючого досвіду системного управління, формування та функціонування системи управління портфелем екологічно орієнтованих бізнесів у регіоні повинно здійснюватися на основі принципів системності, які вміщують загальні, загальносистемні і спеціальні принципи (рис. 3), а також з урахуванням:

- принципу інтегрального підходу, який обумовлює необхідність врахування комплексного еколого-економічного ефекту у всьому ланцюжку циклу виробництва і споживання продукції;
- принципу орієнтації на ринок, що передбачає підтримання гідного рівня конкуренції, у тому числі у сфері екологічних товарів і послуг;
- принципу розподілу відповідальності між об'єктами та суб'єктами (у т.ч. екологічної), тобто встановлення адресності та ступеня відповідальності суб'єктів і об'єктів усіх економічних процесів, які стосуються діяльності бізнес-структури;
- принципу адекватності інструментарію, що полягає у формуванні такого мотиваційного інструментарію, який відповідає конкретним обставинам та чинному законодавству;
- принципу максимальної екологічної корисності та ресурсної ефективності, що полягає в досягненні конкретних екологічних цілей проекту з мінімальними витратами і отриманням максимальних результатів;

- принципу орієнтації на розвиток «зеленої» економіки на основі потенційної здатності бізнес-структур комплексно сприяти вирішенню соціальних, економічних, екологічних проблем за допомогою активізації відповідних механізмів;
- принципу еколого-економічної активності, який передбачає формування механізму активізації підприємств у дотриманні ними міжнародних екологічних стандартів і системи екологічного менеджменту;
- принципу саморозвитку та самоорганізації, що полягає в постійній необхідності відтворення стійких характеристик управлінської системи та підтримки корпоративної відповідальності за екологічні ефекти.

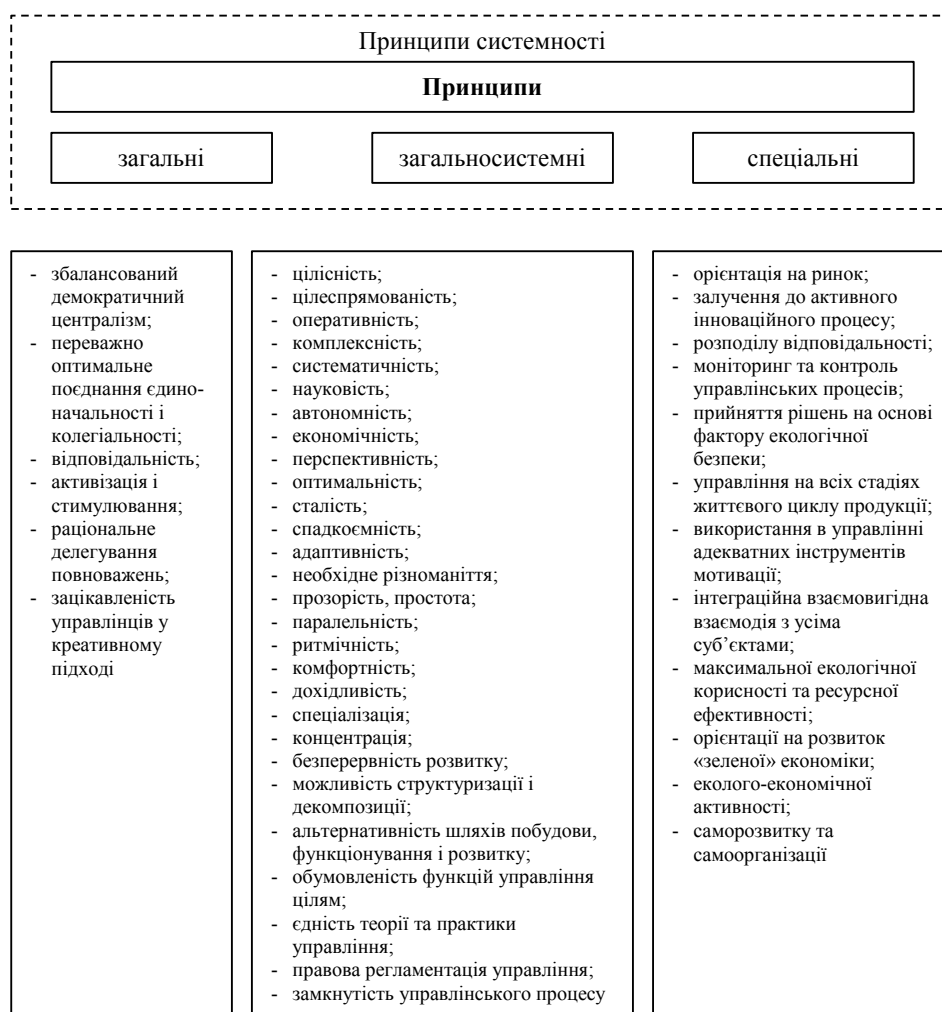

Рисунок 3 – Основні принципи формування системи управління портфелем екологічно орієнтованих бізнесів, (удосконалено авторами на основі [12])

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз свідчить, що сьогодні особливої уваги потребують питання забезпечення оптимального виконання стратегічних завдань регіонального розвитку. У той самий час необхідними є підтримка належного рівня екологічної безпеки, ефективне використання еколого-економічного потенціалу регіону та активізація інвестиційно-інноваційних процесів на регіональному рівні. У межах цього дослідження авторами розглянуто питання формування бізнес-портфеля екологічно орієнтованих бізнес-проектів у рамках створення нових видів кластерів на основі можливостей виробництва екологічних товарів та надання послуг.

Перспективою подальших досліджень є розроблення нових методичних підходів до формування портфеля інноваційно-інвестиційних проектів на рівні регіону з подальшим їх оцінюванням та визначенням екологічного та соціально-економічного ефекту.

1. Постанова КМУ від 6 серпня 2014 р. №385 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-п?test=4/UMfPEGznhhbD0.ZiEzzBoEHdIFsFggk>.
2. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф ; пер. с англ. – М. : Экономика, 1989. – 306 с.
3. Бирман Л.А. Стратегия управления инновационными процессами / Л.А. Бирман, Т.Б. Кочурова. – Издательство : Дело АНХ, 2010. – 144 с.
4. Бирман Г. Экономический анализ инвестиционных проектов / Г. Бирман, С. Шмитд ; пер. с англ. под. ред. Л.Н. Белых. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 439 с.
5. Гімпель В.В. Еколого-економічне обґрунтування кластерних формувань для забезпечення сталого розвитку регіону : дис. ... канд. екон. наук / В.В. Гімпель ; наук. кер. О.В. Шкарупа. – Суми : СумДУ, 2014. – 212 с..
6. Дмитрієв І.А. Формування та оцінювання бізнес-портфеля підприємства автомобільного транспорту : монографія / І.А. Дмитрієв, І.А. Касатонова. – Харків : ХНАДУ, 2010 – 156 с.
7. Дойль П. Маркетинг, ориентированный на стоимость / П. Дойль. – СПб. : Питер, 2001. – С. 36.
8. Карлофф Б. Деловая стратегия. Концепция, содержание, символы / Б. Карлофф ; пер. с англ. ; науч. ред. и авт. послесл. В.А. Приписное. – М. : Экономика, 1991. – С. 77.
9. Майерс С. Принципы корпоративных финансов / Р. Брейли, С. Майерс. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2008. – 1008 с.
10. Минцберг Г. Школы стратегий. Стратегическое сафари: экскурсия по дебрям стратегий менеджмента / Г. Минцберг, Б. Альстрэнд, Дж. Лэмпел. – СПб. : Питер, 2000. – С. 336.
11. Оборська С.В. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. / С.В. Шершньова, С.В. Оборська. – К. : КНЕУ, 2010. – 196 с.
12. Петренко В.В. Теоретичні аспекти формування механізму управління сферою екологічних послуг / В.В. Петренко // Механізм регулювання економіки. – 2006. – №3 – С. 48-59.
13. Украина и её регионы на пути к инновационному обществу : монография : в 4 т. / И.П. Булеев, В.И. Дубницкий, М.П. Войнаренко и др. ; под общ. ред. В.И. Дубницкого и И.П.Булеева ; НАН Украины. Ин-т экономики промышленности ; Донецкий экономико-umanитарный институт ; Академия экономических наук Украины. – Донецк : Юго-Восток, 2011. – Т. 4. – 372 с.
14. Формування на території Сумської області ЕКОПОЛІСУ – науково-виробничо-освітнього комплексу з виробництва і реалізації товарів екологічного призначення (концептуальні положення) : монографія / за ред. Л.Г. Мельника. – Суми : ВТД «Университетская книга», 2003. – 36 с.
15. Цихан Т.В. Кластерная теория экономического развития / Т.В. Цихан // Теория и практика управления. – 2003. – №5.
16. Feser E.J. Old and New Theories of Industry Clusters / E.J. Feser. – London, 1998.

17. Шарп У. Инвестиции / У. Шарп. – М. : Инфра-М., 2007.
18. Шостак Л.В. Проблеми формування стратегічного портфеля [Електронний ресурс] / Л.В. Шостак. – 2011. – Режим доступу: <http://www.uk.xlibx.com/4physiology/27418-6-redakciyna-kolegiya-kerivnik-viddilul-roboti-obdarovano-ymoloddyu-hdu-aleksandrova-golova-radi-molodih-uchenih.php>.
19. Шкарупа О.В. Економічні проблеми формування портфеля еколого-орієнтованих інноваційних проектів в регіоні / О.В. Шкарупа, І.В. Бурич // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 6-8 травня 2014 р.: у 2 т. / за заг. ред. О.В. Прокопенко, О.В. Люльова. – Суми : СумДУ, 2014. – Т. 1. – С. 132-134.
20. Язлюк Б.Л. Стратегічне управління інвестиційно-інноваційним бізнес-портфелем підприємства у сфері малого підприємництва / Б.Л. Язлюк // Галицький економічний вісник. – 2011. – №2(31). – С. 56-63.
1. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy, vid 6 Auhusta, 2014 p. № 385 «Pro zatverdzhennia stratehii rehionalnogo rozvytku na period do 2020» [About Approval of State Strategy for Regional Development until 2020]. Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p?test=4/UMfPEGznhhbD0.ZiEzzBoEHdIFIsFggkRb11c> [in Ukrainian].
2. Ansoff, I. (1989). *Stratehicheskii manadzhhment [Strategic Management]*. Moscow: Economy [in Russian].
3. Birman, L.A., & Kochurov, T.B. (2010). *Stratehiia upravleniia innovatsionnymi protsessami [The strategy of innovative process management]*. Publishing: Case ANE [in Russian].
4. Birman, H. (1997). *Ekonomicheskii analiz investitsionnykh proectov [Economic analysis of investment projects]*. Moscow: Banks and exchanges, UNITY [in Russian].
5. Himpel, V.V. (2014). *Ekoloho-ekonomichne obhruntuvannia klasternykh formuvan dla zabezpechennia staloho rozvytku rehionu [Ecological and economic assessment of cluster groups for sustainable development of the region]*. Candidate's thesis. Sumy: SSU [in Ukrainian].
6. Dmytriev, I.A. (2010). *Formuvannia i otsiniuvannia biznes portfolio pidpriemstva avtomobilnoho transportu [Formulation and evaluation of business enterprise portfolio of avtotransport]*. Kharkiv: HNADU [in Ukrainian].
7. Doyle, P. (2001). *Marketinh, orientirovannyi na stoimost [Cost oriented marketing]*. Saint-Petersburg: Piter [in Russian].
8. Karloff, B. (1991). *Delovaia stratehiia. Contseptsiia, sodержanie, simvoly [Business Strategy. Concept, content, characters]*. Moscow: Economy [in Russian].
9. Mayers, S. (2008). *Printsypy korporativnykh financov [Principles of corporate finances]*. Moscow: ZAO «OLIMP-Business» [in Russian].
10. Mintsberh, H. (2000). *Shkoly stratehii. Stratehicheskoe safari: ekskursiia po debriam stratehii manedzhmenta [School policies. Strategic Safaris: tour of the wilds of management strategies]*. Saint-Petersburg: Piter [in Russian].
11. Oborska, S.V. (2010). *Antykryzove upravlinnia pidpriemstvom [Crisis management]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
12. Petrenko, V. (2006). *Teoretychni aspekty formuvannia mekhanizmu upravlinnia sferoiu ekolohichnykh posluh [Theoretical aspects of the formation mechanism of management in the sphere of environmental services]*. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky – Mechanism of Economic Regulation*, 3, 48-59 [in Ukrainian].
13. *Ukraina i eie rehiony na puti k innovatsionnomu obshchestvu [Ukraine and its regions on the way to an innovative society]*. (2011). [I.P. Buleiev, V.I. Dubnitskii, M.P. Voinarenko et al.]; National Academy of Sciences of Ukraine. Institute of Industrial Economics; Donetsk Institute of Economics and umanitary; Academy of Economic Sciences of Ukraine. Donetsk: South-east, Vol. 4 [in Russian].
14. *Formuvannia na teritorii Sumskoi oblasti ecopolisu – naukovy-vyrobnycho-osvitnoho kompleksu z vyrobnytstva i realizatsii tovariv ekolohichnoho pryznachennia (kontseptualni zasady) [Formation of the territory of the Sumy region ecopolis – scientific and industrial-educational complex for the production of goods and ecological purposes (conceptual position)]*. [Melnyk L.H., Ed.]. Sumy: University Book [in Ukrainian].

15. Tsikhan, T.V. (2003). Klasternaia teoriia ekonomichnoho razvitia [Cluster theory of economic development]. *Teoriia i praktika upravleniia – Theory and Practice of Management*, 5 [in Russian].
16. Feser E.J. (1998). *Old and New Theories of Industry Clusters*. London [in English].
17. Sharp W. (2007). *Investitsii [Investments]*. Moscow: Infra-M [in Russian].
18. Shostak, L. (2011). Problemy formuvannia stratchichnoho portfeliu [Problems of strategic portfolio forming]. *uk.xlibx.com*. Retrieved from: <http://www.uk.xlibx.com/4physiology/27418-6-redakciyna-kolegiya-kerivnik-viddil-roboti-obdarovanoyu-moloddyu-hdu-aleksandrova-golova-radi-molodih-uchenih.php> [in Ukrainian].
19. Shkarupa, O.V., & Burych, I.V. (2014). Ekonomichni problemy formuvannia portfolio ekoloohorientovanykh innovatsiynykh proektiv u rehioni [Economic problems of formation of an ecologically innovative projects in the region]. *Economic problems of sustainable development: International scientific and practical conference dedicated to the memory of Professor. Balatskoho O.F.*, Sumy, 6-8 May 2014. : in 2 vol. Sumy, SSU. Vol. 1. (pp.132-134) [in Ukrainian].
20. Yazliuk, B.L. (2011). Stratchichne upravlinnia investytsiino-innovatsiynym biznes-portfeliu pidpriemstva u sferi maloho pidpriemnytstva [Strategic management of investment and innovative portfolio of business enterprises in small business]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk – Galician Economic Bulletin*, 2 (31), 56-63 [in Ukrainian].

Е.В. Шкарупа, канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры экономики и бизнес-администрирования, Сумский государственный университет (г. Сумы, Украина);

И.В. Бурич, соискатель кафедры экономики и бизнес-администрирования, Сумский государственный университет (г. Сумы, Украина)

Теоретические аспекты формирования и управления портфелем экологически ориентированных бизнесов региона

В статье исследованы перспективы формирования и управления бизнес-портфелем экологически ориентированных бизнес-проектов с целью создания новых видов кластеров на основе возможностей производства экологических продуктов и услуг в регионе. Учитывая направления стратегического регионального развития Украины, авторами сделаны выводы о необходимости формирования единого инструментария, который бы способствовал аккумулярованию возможностей и приоритетов деятельности различных инновационных структур и бизнеса в целом в регионе. В рамках данного исследования рассмотрены теоретико-методологические и управленческие основы формирования бизнес-портфеля экологически ориентированных проектов в системе управления регионом.

Ключевые слова: бизнес-портфель, стратегия, инновации, кластер, экономические инструменты, зеленая экономика.

O.V. Shkarupa, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Business Administration, Sumy State University (Sumy, Ukraine);

I.V. Burych, Doctoral Candidate of the Department of Economics and Business Administration, Sumy State University (Sumy, Ukraine)

Theoretical aspects of the formation and management of a environmentally oriented businesses portfolio in the region

The aim of the article. The aim of the article is to study the theoretical and methodological principles for environmentally oriented businesses formulating and portfolio management in the region.

The results of the analysis. This paper studies the prospects for the formation and management of the environmentally oriented business projects business portfolio. The purpose of this is to create new clusters types which are based on the production capacity of environmental products and services in the region. Considering strategic direction of the Ukraine's Regional Development the authors concluded the necessity of common instrument forming. That would help to accumulate possibilities and priorities of the various innovative structures and business in general in the region. This study considered the theoretical and methodological bases of environmentally oriented projects business portfolio formation and management in the region. Today Ukrainian government system directs the efforts for regional policy funding, development priorities coordination and calls to focus on key projects that provide

improvement of innovative infrastructure for economic growth stimulation, creating conditions for private sector development and public access to services. Preference is given to the issues of financial resources concentrating on the key tasks with long term impacts on regional development and national economy as a whole. Taking in account the provisions on strategic vision formation for regional development is evident for single instruments forming that would allow regional governments to manage this process.

It would help to accumulate results of activity of various innovative structures and business in general. Environmentally oriented businesses portfolio is a «collection» of strategic business groups and individual businesses (projects), especially, innovative, which are formed within the same regional development strategy (strategy of sustainable development and «green» economy) and aimed to achieve the socio-environmental and economic effects. Primary task of each company that produces environmental products or is engaged in environmental services providing (or related activities) is to create the optimal business portfolio which combines with company's advantages, and at the same time is a perspective direction for region's investment attractiveness increasing and new markets development.

It is proved that portfolio of environmentally oriented businesses and environmental projects should be considered as a factor in its sustainability. It performs the target function of the heart of investment processes reproduction in the region. The portfolio of environmentally oriented businesses and environmental projects serves as integrative factor combining the monitoring of environmentally oriented innovative processes, technologies, processes of product creation, methods of environmental projects organization and its funding.

Conclusions. It is shown that today special attention should be paid to the issues of providing optimal performance of strategic tasks of regional development. At the same time it is necessary to support the proper level of environmental safety and efficient use of environmental and economic potential of the region, activate the investment and innovation processes at regional level. The authors reviewed the issue of a environmentally oriented business projects portfolio forming as a part of process of new clusters creating that is based on possibilities of environmental goods and services production. Development of business management portfolio is based on environmental safety factor of individual business and the region as a whole. It can facilitate the solution of social and economic problems, including problems of employment, quality of life, projects profitability, environmentally targeted production development, export potential increasing, and Ukraine's image improving.

In the **further researches** we plan to develop new methodological approaches to the formation of the innovation and investment projects portfolio at the regional level with further assessment and identification of ecological, social and economic effects.

Keywords: business portfolio, strategy, innovation, cluster, economic instruments, green economy.

Отримано 22.01.2015 р.